

УДК 016:01(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/28.208759>

Микола ПАНТЮК,

orcid.org/0000-0001-7336-6714

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *pantjuk.m@gmail.com*

Борис САВЧУК,

orcid.org/0000-0003-2256-0845

доктор історичних наук,
професор кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) *boris_savchuk@ukr.net*

Ірина РОЗМАН,

orcid.org/0000-0002-4951-0074

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов
Мукачівського державного університету

(Мукачево, Закарпатська область, Україна) *rozmanii@ukr.net*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОБІБЛІОГРАФІЇ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

У статті досліджено регіональний контекст розвитку педагогічної біобібліографістики України. Здійснено систематизацію та аналіз сучасних біобібліографічних видань (показчиків) як важливого чинника і засобу організації науково-дослідницької роботи та вдосконалення освітнього процесу в закладах вищої школи.

Показано, що значна частина підготовлених регіональними освітніми закладами і бібліотеками біобібліографічних видань про відомих педагогів минулого має дидактичну спрямованість та орієнтовані на використання в освітньому процесі. Із цією метою урізноманітнювалися форми каталогізації і презентації їхніх матеріалів. Узагальнено досвід видання і способи презентації регіональними науковими й освітніми закладами та бібліотеками біобібліографічних показників і посібників науково-дослідницького спрямування, які за різними критеріями систематизують літературу про творчість і життєдіяльність відомих учених, педагогів, громадських діячів. Виокремлено групу бібліографічних видань, які каталогізують раритети і рідкісні праці вчених, що зберігаються у сховищах регіональних закладів вищої освіти України. Розкрито практику підготовки комплексних видань, які систематизують бібліографію праць українських педагогів і культурно-освітніх діячів, наукові студії про їхню життєдіяльність та тексти їхніх творів, епістолярій, інші документальні матеріали.

З кінця ХХ ст. посилювалося зміцнення акцентів на підготовку біобібліографічних показників, присвячених сучасним ученим-педагогам і освітнім діячам. Розкрито основні риси і тенденції цього процесу: активізація підготовки бібліографічних видань, що репрезентують здобутки творчих колективів наукових і освітніх закладів та їхніх підрозділів (факультетів, кафедр тощо); посилення системного характеру такої діяльності завдяки серійному виданню показників; удосконалення їхньої структури і наукового апарату завдяки дотриманню державних стандартів тощо.

Ключові слова: педагогічна бібліографія, біобібліографічні видання, регіональні заклади вищої освіти.

Mykola PANTIUK,

orcid.org/0000-0001-7336-6714

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Vice-Rector on the Science

of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *pantjuk.m@gmail.com*

Boris SAVCHUK,

orcid.org/0000-0003-2256-0845

Doctor of Historical Sciences,

Professor of Department of Pedagogy named after Bogdan Stuparik
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) *boris_savchuk@ukr.net*

Iryna ROZMAN,

orcid.org/0000-0002-4951-0074

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of English Philology and Teaching Methods of Foreign Languages

Mukachevo State University

(Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine) rozmanii@ukr.net

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL BIOBIOGRAPHY IN UKRAINE: REGIONAL CONTEXT

The article explores the regional context of development of pedagogical biobibliography in Ukraine. The systematization and analysis of modern biobibliographic publications (indexes) as an important factor and a means of organizing research work and improving the educational process in institutions of higher education have been carried out.

It is shown that a large part of biobibliographic editions prepared by regional educational establishments and libraries about well-known teachers of the past have a didactic orientation and are oriented towards use in the educational process. To this end, the forms of cataloging and presentation of their materials varied.

The experience of publishing and methods of presentation by regional scientific and educational institutions and libraries of biobibliographic indexes and research guides, which by different criteria systematize the literature on creativity and life activity of famous scientists, educators, public figures, are generalized. A group of bibliographic editions that catalog the rarities and rare works of scientists stored in the repositories of regional higher education institutions of Ukraine have been distinguished. The practice of preparation of complex editions, which systematize the bibliography of the works of Ukrainian teachers and cultural and educational figures, scientific studies about their life activity and texts of their works, epistolary, and other documentary materials, is disclosed.

Since the end of the twentieth century, the shift in emphasis to the preparation of biobibliographical indexes for modern scholars and educators has increased. The basic features and tendencies of this process are revealed: intensification of preparation of bibliographic editions, which represent the achievements of creative collectives of scientific and educational institutions and their departments (faculties, departments, etc.); strengthening the systemic nature of such activities through the serial publication of pointers; improvement of their structure and scientific apparatus due to observance of state standards, etc.

Key words: pedagogical bibliography, biobibliographic publications, regional higher education institutions.

Постановка проблеми. Бібліографія – альфа й омега кожного комплексного (монографічного, дисертаційного тощо) історико-педагогічного дослідження. Її складання є основним завданням його початкового пошуково-евристичного етапу, тож від його успішного розв'язання значною мірою залежать кінцевий результат дослідницької роботи. Бібліографічні видання також відіграють важливу роль в організації освітнього процесу, адже дають змогу викладачеві вишу, вчителів школи, здобувачеві освіти зорієнтуватися у величезному масиві наукових і навчально-методичних видань та віднайти потрібне джерело інформації. Означені й інші аспекти актуалізують та зумовлюють наукову і практичну значущість виявлення й узагальнення основних тенденцій і здобутків розвитку сучасної педагогічної бібліографії і біобібліографії в Україні, зокрема в її регіональному контексті.

Аналіз досліджень. Різні аспекти формування та розвитку педагогічної бібліографії в Україні наприкінці XX – на початку XXI ст. знайшли відображення у публікаціях Н. Вараксіної, Т. Добко, А. Доркену, Т. Заморіної, Н. Мацібори, П. Рогової, Н. Стельмах, О. Сухомлинської та ін. Утім, автори основну увагу фокусують на здобутках діяльності

у цьому напрямі центральних наукових і освітніх установ, передусім Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського. Таким чином, недостатньо вивченим залишається бібліографічний доробок регіональних освітніх і наукових осередків, що зумовлює доцільність предметного осмислення цієї проблеми.

Мета статті – систематизація та аналіз сучасних біобібліографічних видань як важливого чинника і засобу дослідження історико-педагогічного та освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Передусім з'ясуємо термінологічні аспекти дослідження. Бібліографія (грец. – книга, пишу) – це галузь знань, що забезпечує виявлення, облік, опис, систематизацію, аналіз творів друку та складання на цій основі бібліографічних посібників. Вони спрямовують на пошук та використання друкованої продукції з науковою, освітньо-виховною, іншою метою. Виходячи з матеріалів фахових студій (Швецова-Водка, 2013), біобібліографію розглядаємо як різновид бібліографії, який інтегрує бібліографічну інформацію про здобутки персоналій (науковців, письменників тощо) та літературу й іншу бібліографічну інформацію про їхню творчу і суспільну діяльність. Біобібліографічна

інформація класифікується за різними ознаками (автор, друкована праця тощо) та систематизується в персонально-бібліографічних покажчиках, посібниках, довідниках, словниках тощо. Під час вивчення процесу їх нагромадження спираємося на методи бібліографічного огляду, контент-аналізу, систематизації, структуризації, типології, критичного аналізу та ін.

Підготовлені регіональними освітніми і науковими центрами біобібліографічні видання про відомих педагогів минулого мають переважно дидактичну спрямованість, орієнтовані на використання в освітньому процесі. Для цього урізноманітнюються форми каталогізації і презентації їхніх матеріалів, зокрема завдяки мережі Інтернет, тощо.

Із таких позицій відзначимо досвід підготовки Науковою бібліотекою Рівненського державного гуманітарного університету (укладачі С. Грипич, Л. Ковальчук, Н. Гуменюк) бібліографічних покажчиків «Педагогіка В. Сухомлинського – педагогіка серця» (Рівне, 2017, 45 с.), «Учитель учителів (видатний педагог К. Д. Ушинський, 1824–1870)» (Рівне, 2017, 56 с.), «Берегиня дошкільної педагогіки (Софія Федорівна Русова, 1856–1940)» (Рівне, 2017, 48 с.) та ін. Ці проекти, що реалізуються під спільною назвою «Класики педагогіки» серії «Електронна бібліотека», репрезентують описи документальних джерел із фондів бібліотеки, частина яких також розміщувалася на віртуальних виставках. Серед здобутків цього освітнього закладу – тематичний каталог, що представляє теоретико-методичну спадщину А. С. Макаренка і дослідження про його теоретико-методичну спадщину в контексті проблематики педагогічного мислення (Педагогічне, 2008).

Своєрідний формат презентації творчої спадщини Софії Русової у вигляді «бібліопортрета» «Берегиня української національної школи» вибрали вчені Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. У першій частині проєкту розкрито погляди визначного українського педагога в контексті хроніки його наукової та освітньої і громадської діяльності. У другій частині представлено зосереджені у фондах бібліотеки університету наукові дослідження про С. Русову за окремими розділами: «Біографічні відомості», «Критичні матеріали» та ін. (Бібліопортрет).

На відміну від означених видань не лише дидактичне, а й науково-дослідницьке призначення мають підготовлені регіональними вишами біобібліографічні покажчики «Ідеї К. Д. Ушинського в контексті сучасної педагогічної науки та

освіти: 1991–2009 рр. (До 185-річчя від дня народження)» (Одеса, 2010, 124 с.); «Григорій Сковорода (1722–1794). До 290-річчя з дня народження» (Переяслав-Хмельницький, 2012, 205 с.); «Захаренко О. А. (1937–2002 рр.). До 75-річчя від дня народження» (Черкаси, 2012, 63 с.); «Яким Ярема» (Львів, 2003, 243 с.). Зокрема, два останніх видання стали фактично першими спробами впорядкування і систематизації творчої спадщини знаних українських педагогів.

У такому контексті відзначмо підготовлений 1996 р. науковцями Ужгородського державного університету спільно з обласною універсальною бібліотекою бібліографічний покажчик «Олександр Духнович (1803–1865)». Він залишається найповнішим каталогом наукових педагогічних і літературознавчих досліджень про визначного українського діяча (Олександр, 1996), хоча за два наступних десятиріччя обсяг присвячених йому праць значно збільшився.

Визначаємо окрему науково ціннісну групу біобібліографічних видань, які каталогізують раритети і рідкісні праці вчених, що перебувають на збереженні у сховищах закладів вищої освіти України. Прикладами можуть слугувати покажчик фонду бібліотеки академіка Д. Зерова, яка зберігається у Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки (Каталог видань, 2011); покажчик рідкісних видань відомих педагогів 1830–1959 рр. про розвиток освіти, культури, етнографії, які зберігаються в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка (Каталог, 2011); унікальна колекція з понад 200 друкованих праць, які становлять основу творчої спадщини педагога, психолога, філософа, громадського діяча М. Грота, що розміщена в бібліотечних фондах Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя (Наукова, 2016), та ін. Нагромаджені, таким чином, унікальні маловідомі документальні раритети активно використовуються студентами і науково-педагогічними працівниками в дослідженні регіональної історії розвитку освіти, культури і педагогічної думки.

Виявлено цікавий продуктивний підхід до комплексного вивчення і презентації біобібліографії українських педагогів і культурно-освітніх діячів. Ідеться, до прикладу, про укладені Т. Кішар покажчик «Степан Онисимович Сірополко (1872—1959)» (Степан, 2012) та О. Канчалабою збірник «Антін Крушельницький – письменник, публіцист, педагог» (Антін, 2002). Окрім бібліографії праць діячів та наукових студій про їхню життєдіяльність, ці видання презентують тексти

їхніх творів, листів, інші документальні матеріали.

З ухилом на біобібліографічний аспект систематизується творчий доробок Мирослава Стельмаховича. Про це свідчать упорядковані С. Васильчук бібліографічний довідник (Київ: АПН України, 1998, 64 с.) та приурочений до 70-річчя зі дня народження знаного вченого-педагога інформацій довідник (Івано-Франківськ, 2004, 28 с.). Окрім праць М. Стельмаховича, вони фіксують стан дослідження його життя і наукової спадщини.

А укладачі присвяченого визначному українському вченому і громадському діячеві Михайлу Драгоманову біобібліографічного видання виокремили і систематизували його надбання в галузі освіти та педагогіки з чотирьох укладених раніше бібліографічних покажчиків та доповнили його новими науковими студіями (Педагогічні, 2012).

Поряд із продовженням традиції бібліографування творчої спадщини відомих українських педагогів минулого і наукових праць про їхню життєдіяльність із кінця ХХ ст. простежуємо зміщення акцентів на підготовку біобібліографічних покажчиків, присвячених сучасним ученим-педагогам і освітнім діячам. У такий спосіб освітні та наукові установи засвідчують визнання творчих здобутків свої працівників та презентують їх перед культурною громадськістю. У цьому процесі відстежуємо низку позитивних тенденцій, згідно з якими: активізувалася підготовка бібліографічних видань, що репрезентують здобутки творчих колективів вишів та їхніх підрозділів (факультети, кафедри тощо); посилюється системний характер цієї діяльності завдяки запровадженню спеціальних серій та видання покажчиків за звітні періоди; удосконалюється їхня структура і науковий апарат завдяки дотриманню державних стандартів тощо.

Такі переважно ювілейні серійні покажчики мають різний науково-редакційний рівень, структурно-стильові й інші особливостей. Як приклади відзначмо серійні біобібліографічні видання «Вчені Прикарпатського національного університету» (відзначаються оригінальним художнім оформленням); «Академіки, доктори наук, професори РДГУ» (орієнтує на використання матеріалів покажчиків в організації освітнього процесу); «Біобібліографія вчених Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки» (презентує їхні біографії і науковий доробок у книжковому та електронному форматах); «Вчені – ювіляри Київського університету імені Бориса Грінченка» (зберігає академічні традиції впорядкування). Глибокі традиції та

високий науково-дидактичний рівень мають біобібліографічні видання інших вишів: «Видатні професори університету» (Донбаський педагогічний університет, м. Слов'янськ); «Ювіляри ВДПУ» (Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського); «Науковці університету» (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка) та ін. Така література дає цінний бібліографічний матеріал про творчий доробок окремих учених, формування наукових шкіл, внесок регіональних закладів освіти в розвиток української і світової науки і культури.

В оригінальний спосіб презентуються творчі здобутки науково-педагогічних працівників Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Він виявляється в підготовці окремих невеликих за обсягом (від 15 до 30 сторінок) тематичних покажчиків, які систематизують найбільш значущі здобутки представників різних галузей знань. Таким чином, увиразнюється внесок окремих науковців та науково-педагогічних колективів у розроблення фундаментальних, науково-теоретичних, експериментальних проблем із певних галузей знань.

У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. нагромадився цікавий досвід підготовки колективних бібліографічних праць, які системно і послідовно відображають науковий та навчально-методичний доробок освітян і педагогів. Особливий інтерес становлять бібліографічні проєкти, що відображають цей процес в історичній ретроспективі.

Із таких позицій згадаймо видання впродовж 1944–2018 рр. восьми випусків (в одній або двох частинах кожен) бібліографічних покажчиків робіт працівників Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Зазвичай вони присвячувалися ювілеям цього відомого в Україні та за кордоном освітнього закладу (1958, 1976, 1981, 1991, 2009, 2011, 2014–2016 рр.). Видання становлять бібліологічний інтерес, адже відображають процес модифікації вимог до оформлення наукової продукції та їхнього змісту, структури, а також зростання обсягів кожного чергового випуску відповідно до нарощування наукового і кадрового потенціалу вишу. При цьому зберігалися традиційні підходи до бібліографування, які передбачають фіксацію надбань усіх викладачів за принципом приналежності до кафедр і факультетів; поділ літератури за окремими видами (монографії, статті, матеріали конференцій, автореферати дисертацій, авторські свідоцтва, зарубіжні видання тощо); подання особистих біографічних даних;

показ розвитку наукових шкіл тощо. Такий системний підхід (див., наприклад: Бібліографічний, 2014) дає цілісне уявлення про творчий поступ усього науково-педагогічного колективу та кожного окремого працівника.

Серед реалізованих Ніжинським державним педагогічним університетом ім. Миколи Гоголя низки оригінальних проєктів відзначимо видані в 1998, 2000, 2006 рр. чотири серії біобібліографічних покажчиків «Викладачі Ніжинської вищої школи», які презентують їхні творчі напрацювання у 1820–1920, 1920–1940, 1940–1970, 1970–2005 рр. Вони становлять своєрідний «біобібліографічний літопис» одного з найстаріших в Україні вищих професійно-педагогічних закладів (Викладачі, 2005). Одна з головних упорядниць цих видань Л. Гранатович також координувала підготовку посібника «Скарбниця знань університету» (Ніжин, 2010, 33 с.), де представлена бібліографія друківаних матеріалів про становлення і діяльність його бібліотеки.

Серед інших унікальних біобібліографічних посібників – покажчик «Вихованці Харківського університету», у якому представлено творчий доробок випускників цього найстарішого в Україні вишу, що зробили вагомий внесок у розвиток різних галузей знань (Вихованці, 2004).

Реферовані біобібліографічні проєкти мають велике не лише науково-пізнавальне і дидактичне, а й морально-етичне значення. Утверджуючи дух здорової корпоративності, вони поглиблюють усвідомлення приналежності до певної наукової спільноти, що має значні традиції служіння науці. А оприлюднені наукові здобутки надихають до подальшої творчої праці.

Вирізняємо групу бібліографічних матеріалів, які презентують доробок з історії розвитку окремих вишів. Таким яскравим прикладом слугують покажчики «Університет на батьківщині Івана Франка» 2010 і 2015 рр., приурочені до 70-ї та 75-ї річниць Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Вони мають подібну структуру, що складається з 13 розділів. У них систематизовано відповідно 625 та 1 218 бібліографічних описів книг і статей, які висвітлюють історію та навчально-виховну, наукову, позанавчальну працю окремих факультетів і викладачів (Університет, 2010; Університет, 2010).

Схожу спрямованість має бібліографічний покажчик, виданий із нагоди 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Анонсує праці з історії і діяльності вишу, видання цілеспрямовано популяризує його столітній поступ

серед широкої культурної громадськості та молоді України (Вінницькому, 2012).

Академізмом і фундаментальністю відзначаються бібліографічні збірки з історії Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Виданий у 2007 р. покажчик у трьох частинах, доповнюючи видання 1982–1983 і 1985–1993 рр., систематизує документи за тематичним принципом: 1) загальні праці; спогади; 2) матеріали про відкриття і різнобічну діяльність університету; 3) праці про життя студентів та суспільно-культурну і просвітницьку роботу вишу; 4) матеріали про фінансове і господарське становище; 5) статистичні джерела тощо (Історія, 2007).

Сучасна освітня парадигма студентоцентризму та зростання значення наукової діяльності здобувачів професійної освіти актуалізували підготовку в Київському університеті ім. Бориса Грінченка бібліографічних покажчиків, які систематизують праці науково-педагогічних працівників та студентів, аспірантів і докторантів. Вони мають хронологічну наступність та, зважаючи на змістове наповнення, слугують ефективним засобом навчально-методичного забезпечення освітнього процесу. Про це свідчать розділи перший «Підручники. Навчальні та навчально-методичні посібники» і третій «Навчальні програми», у яких подаються бібліографічні описи навчально-методичних матеріалів (посібники, конспекти лекцій, хрестоматії, зошити для контрольних робіт, збірники варіативних модулів, навчальні програми для студентів, програми з допрофільної підготовки тощо). У п'ятому розділі систематизуються методичні матеріали з проведення семінарських занять, індивідуальної роботи, організації виробничої практики студентів, вивчення окремих дисциплін у вищих і загальноосвітніх закладах тощо. Розділи восьмий і десятий містять інформацію про публікації аспірантів і студентів університету, переможців всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт тощо (Бібліографічний, 2015).

На початку XXI ст. поширилася практика підготовки бібліографічних покажчиків працівників окремих навчальних підрозділів: факультетів, інститутів, кафедр тощо. Вони здебільшого мають ювілейний характер та подають докладну інформацію про науковий і навчально-методичний доробок їхніх працівників. Як показові приклади відзначимо видання кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету (Наукова, 2010) та кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету (Бібліографічний, 2012). Їхні структура і змістове наповнення

мають типовий формат: інформація про становлення і діяльність підрозділу; біографічні відомості про викладачів; бібліографічні описи їхніх праць у хронологічному викладі або за видами публікацій; іменний покажчик та інші елементи наукового апарату тощо. Такі посібники мають не лише локальне, а й загальноукраїнське значення, адже представляють надбання відомих науково-педагогічних осередків та сформовані на їхній базі наукові школи.

Висновки. Отже, регіональні наукові й освітні заклади та універсальні й університетські бібліотеки нагромадили значний продуктивний досвід із розвитку педагогічної бібліографістики, що забезпечує систематизацію значних обсягів різновидових друкованих видань та засвідчує різновекторний поступ національної освіти і педагогічної науки. Важливі прояви і тенденції цього процесу

знаменують перехід до підготовки серійних біо-бібліографічних проєктів; видання персональних і колективних покажчиків, які фіксують доробок окремих учених і науково-педагогічних колективів; практику підготовки тематичних покажчиків, що акумулюють наукову і навчально-методичну літературу з різних галузей освіти і педагогічної науки; посилення ролі бібліографічних посібників як засобу науково-методичного забезпечення освітнього процесу тощо. Таким чином, систематизується і презентується творчий доробок педагогів минулого та сучасних учених і освітян.

Предметом подальшого дослідження може стати систематизація і аналіз тематичних покажчиків, які представляють літературу про розвиток окремих галузей освіти та педагогічної науки і зарубіжний досвід бібліографії науково-педагогічної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антін Крушельницький – письменник, публіцист, педагог : матеріали до бібліографії та епістолярної спадщини. Львів, 2002. 296 с.
2. Бібліографічний покажчик друкованих праць співробітників Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за 2013 р. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2014. Вип. 8. 420 с.
3. Бібліографічний покажчик наукових праць професорсько-викладацького складу Київського університету імені Бориса Грінченка (2014 р.). Київ, 2015. 288 с.
4. Бібліографічний покажчик публікацій професорсько-викладацького складу кафедри дошкільної освіти (2001–2011). Маріуполь : МДУ. 2012. 66 с.
5. Бібліопортрет Софії Федорівни Русової «Берегиня української... URL : lib.pu.if.ua/.../Бібліопортрет%20Берегиня...%20С.%20Русо.
6. Викладачі Ніжинської вищої школи : біобібліографічний покажчик. Ч. 4 (1970–2005). Кн. 2. Ніжин : Ніжинський державний педагогічний університет ім. М. Гоголя, 2005. 170 с.
7. Вихованці Харківського університету : біобібліографічний довідник: До 200-річчя Харківського університету. Харків : Авто-Енергія, 2004. 250 с.
8. Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського 100 років : бібліографічний покажчик. Вінниця : ВДПУ, 2012. 52 с.
9. Історія Харківського університету (1804–2006) : у 3-х ч. : систематизований бібліографічний покажчик. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. 770 с.
10. Каталог видань із бібліотеки академіка Д. К. Зерова у фонді бібліотеки Волинського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк, 2011. 145 с.
11. Каталог фонду рідкісних видань наукової бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 239 с.
12. Наукова діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка: 1991–2009 : науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2010. 109 с.
13. Наукова спадщина Миколи Яковича Грота у фондах бібліотеки імені академіка М. О. Лавровського Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя : бібліографічний покажчик. Ніжин, 2016. 194 с.
14. Олександр Духнович (1803–1865) : бібліографічний покажчик. Ужгород, 1996. 284 с.
15. Педагогічне мислення в контексті теоретико-методичної спадщини А. С. Макаренка і сучасної педагогіки : бібліографічний покажчик літератури. Рівне : РДГУ, 2008. 90 с.
16. Педагогічні ідеї Михайла Драгоманова: бібліографічні розвідки педагогічних праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. 88 с.
17. Степан Онисимович Сірополко (1872–1959) : біобібліографічний покажчик. Київ : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2012. 197 с.
18. Університет на батьківщині Івана Франка : бібліографічний покажчик. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2010. 105 с.
19. Університет на батьківщині Івана Франка : бібліографічний покажчик. Дрогобич : ВВ ДДПУ ім. Івана Франка, 2015. 194 с.
20. Швецова-Водка Г. М. Персональна та біобібліографія: термінологічні замітки. *Вісник ХДАКІМ*. 2013. Вип. 39. С. 117–123.

REFERENCES

1. Antin Krushelnytskyi – pysmennyk, publitsyst, pedahoh: materialy do bibliohrafiï ta epistoliarnoi spadshchyny. [Antin Krushelnytsky - writer, journalist, teacher: materials for bibliography and epistolary heritage]. Lviv, 2002. 296 p. [in Ukraine].
2. Bibliohrafichnyi pokazhchuk drukovanykh prats spivrobotnykiv Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova za 2013 r. [Bibliographic index of the printed works of employees of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov 2013]. Kyiv: Publishing House M.P. Drahomanov. 2014. Vol. 8. 420 p. [in Ukraine].
3. Bibliohrafichnyi pokazhchuk naukovykh prats profesorsko-vykladatskoho skladu Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenko (2014 r.). [Bibliographic index of scientific works of the teaching staff of the Kyiv University named after Boris Grinchenko (2014)]. Kiev. 2015. 288 p. [in Ukraine].
4. Bibliohrafichnyi pokazhchuk publikatsii profesorsko-vykladatskoho skladu kafedry doshkilnoi osvity (2001–2011). [Bibliographic index of publications of the teaching staff of the Department of Preschool Education (2001–2011)]. Mariupol: MSU. 2012. 66 p. [in Ukraine].
5. Biblioportret Sofii Fedorivny Rusovoi «Berehynia ukrainskoi...: lib.pu.if.ua/.../Biblioportret%20Berehynia...%20S.%20Ruso. [Biblioportrait of Sophia Fedorovna Rusova «Coast of Ukrainian ...: lib.pu.if.ua/.../Biblioportrait of%20Beregynia ...%20C.%20Ruso]. [in Ukraine].
6. Vykladachi Nizhynskoi vyshchoi shkoly: biobibliohrafichnyi pokazhchuk. Ch. 4 (1970-2005). Kn. 2. Nizhyn: Nizhynskiy derzhanyi pedahohichnyi universytet im. M. Hoholia. [Teachers of Nizhyn High School: biobibliographic index. Part 4 (1970-2005). Book. 2. Nizhyn: Nizhyn State Pedagogical University. M. Gogol]. 2005. 170 p. [in Ukraine].
7. Vykhovantsi Kharkivskoho universytetu: biobibliohrafichnyi dovidnyk: Do 200-richchia Kharkivskoho universytetu. Kharkiv: Avto-Enerhiia. [Graduates of Kharkiv University: a bibliography: To the 200th anniversary of Kharkiv University. Kharkiv: Auto-Energy]. 2004. 250 p. [in Ukraine].
8. Vinnytskomu derzhavnomu pedahohichnomu universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho 100 rokiv: bibliohrafichnyi pokazhchuk. [Vinnytsia State Pedagogical University named after Mikhail Kotsyubynskiy 100 years: bibliographic index]. Vinnytsia: VDPU. 2012. 52 p. [in Ukraine].
9. Istoriiia Kharkivskoho universytetu (1804–2006): U 3 ch.: systematyzovanyi bibliohrafichnyi pokazhchuk. [History of Kharkiv University (1804–2006): At 3 am: systematic bibliographic index]. Kharkiv: KhNU. V.N. Karazin, 2007. 770 p. [in Ukraine].
10. Katalog vydan iz biblioteki akademika D.K. Zerova u fondi biblioteki Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. [Catalog of editions from the library of Academician D.K. Zerova at the Library of the Volyn National University named after Lesya Ukrainka]. Lutsk. 2011. 145 p. [in Ukraine].
11. Katalog fondu ridkisnykh vydan naukovoï biblioteki Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka. [Catalog of the collection of rare editions of the scientific library of Ternopil National Pedagogical University Volodymyr Hnatiuk]. Ternopil: TNPU. 2011. 239 p. [in Ukraine].
12. Naukova diialnist kafedry zahalnoi pedahohiky ta doshkilnoi osvity DDPU im. I. Franka: 1991-2009: naukovodopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchuk. [Scientific activity of the Department of General Pedagogy and Preschool Education I. Franko: 1991-2009: bibliographic index]. Drohobych: RVV of the DSPU them. I. Franko, 2010. 109 p. [in Ukraine].
13. Naukova spadshchyna Mykoly Yakovycha Hrota v fondakh biblioteki imeni akademika M.O. Lavrovskoho Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia: bibliohrafichnyi pokazhchuk. [The Scientific Heritage of Mykola Yakovlev Grotto in the Foundations of the Library named after Academician M.O. Nikolay Gogol Lavrovskiy Nizhyn State University: bibliographic index]. Nizhyn, 2016. 194 p. [in Ukraine].
14. Oleksandr Dukhnovych (1803-1865): bibliohraf. pokazhchuk. Uzhhorod. derzhavnyi universytet. [Alexander Duchnovich (1803-1865): bibliographer. index. Uzhhorod. state University]. Uzhhorod. 1996. 284 p. [in Ukraine].
15. Pedahohichne myslennia v konteksti teoretyko-metodychnoi spadshchyny A.S. Makarenka i suchasnoi pedahohiky: bibliohrafichnyi pokazhchuk literatury. [Pedagogical thinking in the context of theoretical and methodological heritage Makarenko and Modern Pedagogy: A Bibliographic Index of Literature]. Rivne: RDGU. 2008. 90 p. [in Ukraine].
16. Pedahohichni idei Mykhaila Drahomanova: bibliohrafichni rozvidky pedahohichnykh prats. [Pedagogical Ideas of Mykhaylo Drahomanov: Bibliographic Intelligence of Pedagogical Works]. Kyiv: Publishing House M.P. Drahomanov. 2012. 88 p. [in Ukraine].
17. Stepan Onosymovych Siropolko (1872-1959): biobibliohrafichnyi pokazhchuk. [Stepan Onrosimovich Siropolko (1872-1959): biobibliographic index]. Kiev: NBU them. V.I. Vernadsky. 2012. 197 p. [in Ukraine].
18. Universytet na batkivshchyni Ivana Franka: bibliohrafichnyi pokazhchuk. [Ivan Franko's homeland: a bibliographic index]. Drohobych: RVV of the DSPU them. I. Franko, 2010. 105 p. [in Ukraine].
19. Universytet na batkivshchyni Ivana Franka: bibliohrafichnyi pokazhchuk. [Ivan Franko's homeland: a bibliographic index]. Drohobych: VV DSPU them. Ivan Franko, 2015. 194 p. [in Ukraine].
20. Shvetsova-Vodka H.M. Personalna ta biobibliohrafiia: terminolohichni zamitky. [Shvetsova-Vodka G.M. Personal and bibliography: terminological notes. KhDAKIM Bulletin. Issue 39]. Kharkov: 2013. p.117 - 123. [in Ukraine].